

Halvveis til månen. Minst

M. Kanne ble tatt på ordet og var målløs. Sven Sola gliste og dunket M. Kanne i ryggen med den store neven sin, akkurat som hans far hadde for vane. Det er ikke sant, hvisket M. Kanne. Tør du ikke? lo Sven Sola. Tør? M. Kanne så ut over Bredevannet fra sitt nye loftsate-lier, lyset flommet inn, det var akkurat som han hadde planlagt, det var som om glassmester N.K. Lode hadde åpnet taket og trukket byen inn til M. Kanne, vannet, trærne i parken som hadde begynt å få grønne knop- per, Katedralskolen, Domkirken. Og himmelen, solen, skyene, hvite, svarte, heldekkende grå når regndråpene smalt mot glassrutene eller bare drev nedover, drev og drev som mange elver, M. Kanne kunne sitte der oppe i flere timer og bare studere skyenes formasjoner, store hvite klumper som drev forbi, delte seg, slapp solen fram, eller drev helt bort og slapp solen fram, se, kunne han si til Anna som kom opp til ham og satte seg på fan- get hans, se, kunne han si til Sina Kanne som kom opp med den lille Maja pakket godt inn, sovende på armen hennes, eller bråvåken, pludrende, gestikulerende med små armer, og så kunne de sitte der, i taushet, og bare ta lyset innover seg, og M. Kanne tenkte: Hvorfor hadde

han ikke gjort dette med én gang? Han hadde jo visst, han kunne jo sin Nadar, og så hadde han virret omkring i sine falske fasader, greske søyler og romerske ruiner, det var en enkel butikk, det var en voksende butikk. Men dette. Ikke en falsk strand eller fjellvidde. Bare lys og en ren bakgrunn. Han hadde eksperimentert, han hadde øvd seg, han hadde fanget lyset, og Anna hadde vært modell, Sina og Maja var modeller, Bente og Cecilia, kommandert av Anna, entusiastisk, myndig, og etter hvert sikker, stille når det trengtes, og hun var med ham når bildene ble framkalt, begeistret hengte Anna dem opp på veggen, Anna, hans første lærling. Sammen hadde de hengt opp de nye portrettene i butikkvinduet, lokkemat for kunder som ville ha noe annet enn falske fasader og alt det andre tilbehøret i det gamle atelieret. Det var ikke så mange, de fleste holdt på strand og vidder og resten av kulissene. Men noen. Enkefru Nærland, synlig eldre nå, med dypere rynker i ansiktet, gråere hår, snart hvitt, hun lot seg lokke opp alle trappene, etasje for etasje, ingen lyn, hadde hun forsikret seg om før hun kom, og M. Kanne hadde beroliget henne, nei da, nei da, ingen blitz, så da, så, hadde hun sagt, ikke helt overbevist, men hun hadde kommet og hun hadde beundret utsikten, du verden, og der borte bor jeg, sa hun og pekte på huset som kunne ses på den andre siden av Bredevannet, Klevegaten, og så hadde hun latt seg kommandere av Anna mens M. Kanne gjorde seg klar under det svarte tøystykket og så enkefru Nærland opp ned og speilvendt i det nye Goecker-kameraet han hadde bestilt fra København.

Du tør ikke, sa Sven Sola igjen, og lo. M. Kanne vred på seg, jo og ja, og hmmm, altså, og ja, men. Bare innrøm det, sa Sven Sola, etter alt dette snakket om den flyvende fantastiske Nadar, så tør du ikke. Han hadde ham der, og M. Kanne visste det. Hva kunne han gjøre? Ingenting. Han måtte, og han var allerede skjelven i knærne der han så ut over Bredevannet og var badet i lys inn gjennom de store vinduene. Sven Sola hadde fanget ham, og det var ingen vei ut av fellen. Og Sven Sola var stolt over seg selv. Han hadde lest en notis i Stavanger Avis. En svenske med ballong i Kristiansand. Stor oppstandelse. Ja, hadde Sven Sola sagt høyt der han sto på Stavanger Torv med avisen i hånden, og en kone med svart skaut knyttet stramt under haken som nærmet seg for å kjøpe egg eller tomater eller poteter eller kål eller kanskje en purre, hvem vet, og Sven Sola fikk ikke vite, for konen rygget bakover og var nær ved å miste handle nettet sitt, men klarte likevel å holde på det i forskrekkelsen over det plutselige, høye Ja! fra Sven Solas munn, kona holdt fast i nettet sitt og skyndte seg bort, til en annen torghandler. Og der sto Sven Sola med Stavanger Avis i hånden og så drømmende, et øyeblikk, ut over Torvet, opp mot Domkirken, og videre, opp og opp, mot den blå og akkurat denne dagen aldeles skyfrie himmelen, og der var det ingenting å se, annet enn himmel og atter himmel så langt Sven Sola kunne se, og likevel så han noe der oppe, en liten prikk som ble en større og større prikk som forvandlet seg til en ballong, større og større på himmelen over Stavanger, Sven Sola så den komme selv om det ikke var annet enn høy, blå himmel over ham, det betyr ingenting som helst, for Sven Sola

så det som ikke eksisterte, og det ble virkelig, for Sven Sola hadde fått en idé, han ville fly akkurat som de fem mennene i Jules Vernes bok, det var riktignok en luftig idé, men likevel, der startet letingen, ja, rene jakten på en svenske i Kristiansand, H. Alfredsson, ballongfarer, kjent over hele Skåne, Småland, Blekinge, Götaland, og Sven Sola ga ikke opp, etter telegram og brev og rikstelefon var H. Alfredsson, ballongfarer, funnet og fanget, rett og slett, i Sven Solas store plan, en ballongferd over Vågen, inn over Torvet, Domkirken, Bredevannet. H. Alfredsson var på vei, ikke i luften, men per dampskip langs kysten, forbi Flekkefjord, Egersund og snart rundt Tungenes, og Sven Sola sto foran M. Kanne i hans nye atelier høyt over Kongsgaten, og meddelte den store nyheten. M. Kanne så ut vinduet, ned på Bredevannet der ender og svaner svømte uanfektet videre på sine reiser fra den ene bredd til den andre, og M. Kanne kjente allerede en skjelving i knærne, han svelget og støttet seg til det nye Goeckerkameraet som ikke vaklet. M. Kanne var stum foran den smilende Sven Sola, tør du ikke? sa han, enda en gang. Jamennei, mumlet M. Kanne forsiktig. Tenk, ropte Sven Sola og slo ut med armene, ja, tenk deg. Og M. Kanne tenkte, han likte det ikke, og han kunne jo ikke si nei, det var umulig, han kunne ikke si nei til Nadar. På søndag, sa Sven Sola, han er på vei, han kan ta med fem personer, vi skal fly fra marka ved Bjergsted, sa Sven Sola, vi sa han uten videre, for han skulle være med, han frydet seg over tanken, han hadde allerede drømt seg bort der han satt i torgkjerra mens hesten luntet av sted mot enda en dag på Torvet, Sven Sola fløy allerede over seg selv, hest og kjerre

full av grønnsaker og egg, over Hafrsfjorden, Madla, Mosvannet, nedover Kannik. Og Anna ville være med, jeg vil, jeg vil, sa Anna da Sven Sola og M. Kanne kom ned i butikken der Sina Kanne regjerte bak disken. Ikke tale om, sa Sina Kanne. Jeg vil, jeg vil, jeg vil. Tramping i gulvet. Det er ikke farlig, prøvde Sven Sola seg. Farlig, mumlet M. Kanne som et forsinket ekko. Jeg vil, jeg vil, jeg vil. Jooo, sa Sven Sola. Nei, sa Sina Kanne. Punktum. Slutt. Ferdig. Det sa hun ikke, men det var tydelig nok. Ja, men, sa Sven Sola noe slukøret og gikk mot døren, hesten ventet på ham der ute og gumlet i seg de siste restene av havren nede i muleposen. Han snudde seg, på søndag, sa han til M. Kanne. Og så må du ha varme klær. M. Kanne nikkete, klær, sa han, forsiktig, til døren som ble lukket.

En søndag i mai 1897. M. Kanne kunne ikke svikte Nadar. Han sov ikke. Han hadde ikke sovet hele natten. Han hadde stirret i taket med lukkede øyne, han hadde ligget på ryggen, snudd seg til venstre, til høyre, han hadde lyttet på Sinas jevne pust, hun sov som om det var en helt alminnelig natt til en hvilken som helst søndag, noe det ikke var, på ingen måte, det var søndagen da M. Kanne skulle forvandle seg til Nadar og henge i en kurv under en ballong og se ned på byen under seg, og han skulle holde byen fast på glassplater og film, alt hadde han gjort klart kvelden før, det sto klart nede i atelieret. To kameraer ventet på ham, et stort for glassplater og det lille Kodak no 1, fotograf M. Kanne tok ingen sjanser, i det ene eller det andre kameraet eller i begge skulle han fange byen, erobre den og male den med lyset, og han så allerede bildene for seg, hengt opp i flere rekker i butikk-

vinduet, og han så stor trengsel foran bildene, skubbing og rop, flytt på deg, du er ikke usynlig, tulling, se, se, der er banksjef Christensen, der er snekker Jensen på Torvet, og de skulle peke på bildene, finne seg selv eller kona eller kjæresten eller naboen, sønn eller datter, bestemødre og bestefedre, fanget fra luften av fotograf M. Kanne, som hadde laget mange kopier, klare til salg. Å ja. Han så det for seg der han lå i sengen og stirret i taket med lukkede øyne, han så det for seg. Han måtte bare opp i ballongen først. Og han kom på en setning Sven Sola hadde sagt, i forbifarten, noe ballongfarer H. Alfredsson hadde sagt til ham, det kommer jo an på været, hadde Sven Sola sagt, om det er storm eller lyn og torden og drivende regn, ja, da måtte det hele avlyses. Med lukkede øyne så M. Kanne himmelen, og hva var det han så? En sky, en liten sky, men den vokste, han var helt sikker, det kom enda en sky, en blåsvart, voksende sky drev fram over himmelen, enda en, ja, mumlet M. Kanne til seg selv, halvt i søvne, men bare halvt, skyene kom, uværet kom, regn og torden, lyn, over ham, brå vindkast fra vest, fra nord, nordvesten slo ned over ham og han åpnet øynene, stirret og så de hvitmalt takplankene, ingenting annet, bare så vidt synlig i halvmørket, men likevel, sitt eget hvite tak inne på soverommet. Kan det være sant, tenkte M. Kanne, han listet seg ut av sengen, gikk bort til vinduet, trakk gardinet litt til side og kikket ut, og der var en ny maimorgen begynt å lysne, M. Kanne kikket opp på himmelen, ikke en eneste sky var å se over Bredevannet, bare høy, klar himmel og en sol som var i ferd med å stige opp. Det ble søndag morgen, ikke en regnbyge i sikte, ingen håp om dund-

rende torden og skarpe, blinkende lyn, og snart var Sven Sola der, med den fineste kalesjevognen bak hesten, klar for eventyr, og Sven Sola gledet seg, han skulle fly. Han skulle være ballongskipperens mannskap. Og der kom de, S. Sola ganger to, far og sønn, vognen rullet bortover Kongsgaten og stanset foran Fotograf M. Kanne & Søn.

Det var Sven Solas store dag, han hadde fått det til og han hadde planlagt alt sammen med ballongfarer H. Alfredsson, de hadde sett på kartet, de hadde alliert seg med S. Sola, som skulle være bakkemannskap og følge ballongen med hest og kalesjevogn på bakken, og han hadde spurt ballongfarer H. Alfredsson, sett på kartet og spurt, hvor skal dere lande? Ikke vet jeg, sa H. Alfredsson, der vinden blåser oss. Hva, sa, S. Sola, kan du ikke styre? Kan du styre vinden? spurte ballongfarer H. Alfredsson. Vi kan fly til Amerika, lo Sven Sola, eller til Nordpolen. S. Sola lo ikke. Og M. Kanne ble ikke innvidd i ballongfartens mysterier. Den sjansen tok ikke Sven Sola, og det var han glad for da han så M. Kannes urolige blikk foran den voksende ballongen, høy som et hus ute ved Bjergsted. M. Kanne skalv. Han hadde aldri vært så redd i hele sitt liv. Hvordan skulle han klare å ta bilder? Skarpe bilder? Bilder som Nadars bilder. Ballongen løftet seg. Kurven under løftet seg, noen centimeter over bakken. Ennå hindret et tykt fortøyingstau ballong og kurv fra å ta av sted opp i himmelen. Så, da, sa ballongfarer H. Alfredsson, han slikket på tommelfingeren, holdt den opp i luften, målte vindretningen, utmerket, sa han, utmerket, og så noe bekymret på M. Kanne som var blitt blek. Hmmmh, mumlet Alfredsson, han gikk bort

til kurven, lente seg over den og hentet en flaske og fire små tinnbegre. De fikk et beger hver, S. Sola, Sven Sola, M. Kanne, og så ett til den erfarne ballongfareren. En snaps før avgang, det hjelper, sa H. Alfredsson, skåne-snaps, la han til, og skjenket opp fire snapser, for vinden, sa ballongfareren og løftet begeret, vinden, sa M. Kanne lavt og knapt hørbart. Opp i kurven, kommanderte H. Alfredsson, og Sven Sola klatret fort oppi. M. Kanne nølte. Der, sa ballongfareren og pekte, sett foten der, og så tok han tak i M. Kanne og løftet ham opp i kurven sammen med hans to fotografiapparater som M. Kanne hadde festet til seg selv med snorer, han ville ikke miste noe der oppe fra, om han bare kom opp. Flammen fra brenneren freste, og M. Kanne kunne kjenne at han ble glovarm på venstre kinn. Alt klart, ropte H. Alfredsson til S. Sola, som løsnet det tykke tauet, og så skjedde det. De steg. Opp og opp og opp. M. Kanne klamret seg til et av tauene. Han hadde lukket øynene. Men han måtte se, og plutselig, langt der nede så han S. Sola vinke til dem, alle ungene som hadde samlet seg, journalistene fra Stavanger Avis og det nye Aftenbladet, de vinket og M. Kanne vinket tilbake. Han svelget. Han fløy. Ballongfarer H. Alfredsson hadde tatt på seg tykke hansker og regulerte brenneren. Så underlig stille, tenkte M. Kanne, hadde det ikke vært for brenneren. Det var som å flyte av sted. Over Bjergsted, innover mot Vågen, over hustakene. M. Kanne så ned. Han gjorde seg klar. Løftet fotografiapparatet, og plutselig kjente han det, han skalv ikke lenger. Han trakk luften dypt inn i lungene. Ballongfarer H. Alfredsson styrte ballongen lavt over hustakene,

nysgjerrige koner stirret opp på dem, menn vinket, M. Kanne fotograferte, glassplate etter glassplate, filmplate etter filmplate, innover, duvende langsomt i den nesten vindstille søndagen, Knudsebryggen, Butlerbryggen, Strandgaten, på den andre siden av Vågen var Skanse-gaten, Holmen, Valbergtårnet kom mot dem, M. Kanne fotograferte, Vågen, Torvet, promenerende mennesker i søndagsklær, Domkirken, folk var på vei ut etter gudstje-nesten, hestedrosjene, Kiellands hus, Kongsgaard Skole, Bredevannet, Kongsgaten, og M. Kanne så sitt eget hus, og oppe på taket, mellom snorene på tørkealtanen, så han Sina, han så Anna som vinket og vinket, han fotograferte dem. Han tenkte ikke, han fotograferte, det satt i ham, han var Nadar, over Jernbanestasjonen, teatret, museet, Kannik, ut over Hillevåg, et sted der nede kom S. Sola etter dem i kalesjevognen, og S. Sola prøvde å gjette ret-ningen. Hinna? hadde ballongfarer H. Alfredsson spurt ham, lavt, før avgang, Jåtten? Han hadde studert kartet. S. Sola hadde nikked. Men pass deg for Gandsfjorden, du vil vel ikke ha et søndagsbad? Nei, takk, sa Alfredsson. S. Sola hyppet på hesten og så ballongen langt der borte, det blir nok Jåtten, tenkte han. Om det ikke blir fjorden.

Det ble ikke fjorden.

Lettere fortumlet klatret fotograf M. Kanne ut av kur-ven etter en noe hard landing, kurven hadde vært borti bakken med et dunk, steget en meter, landet igjen, blitt slept enda noen meter bortover marken, mot en målløs, måpende bonde i søndagsklær, som stanset hesten sin og kom mot dem. Ballongfarer H. Alfredsson regulerte brenneren, ga ordre til Sven Sola. Ferden var over.

Mandag formiddag, etter å ha arbeidet i mørkerommet nesten hele natten, kunne M. Kanne fylle hele butikkvinduet med de første luftbilder av Stavanger. Og han hadde helt rett i sine drømmer, det ble trengsel foran vinduene til M. Kanne & Søn, og Aftenbladet kunne, under overskriften Ballongfarer Kanne, fortelle om den modige fotograf M. Kannes dristige ferd høyt over byens tak.

Ville du våge å gjøre det en gang til? spurte enkefru Nærland bekymret da hun kom til butikken og fikk se alle bildene inne i atelieret.

Ja visst, sa M. Kanne, ja visst.

Men da var ballongfarer H. Alfredsson allerede på vei til Bergen med dampskipet.

tiden